

İLAÇLARLA OLUŞAN RENK BOZUKLUKLARI

Nurettin ABACIOĞLU*
Tuncay DEMİRYÜREK*
İlker KANZIK*

Klinik laboratuvar testleri, gerek tedavi edici ve gerekse koruyucu sağlık hizmetleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde, tedavide kullanılan ilaç sayılarındaki artışa paralel olarak, klinik laboratuvar sonuçları metodlara bağlı bazı interferanslar göstermektedir. Olağan dışı sonuçların, önce laboratuvar analistini parametrik değerlendirmesinde ve sonra da hekimi tanı koyma sırasında ne denli yanlışa götürceği de deneyimlerle saptanmış bulunmaktadır.

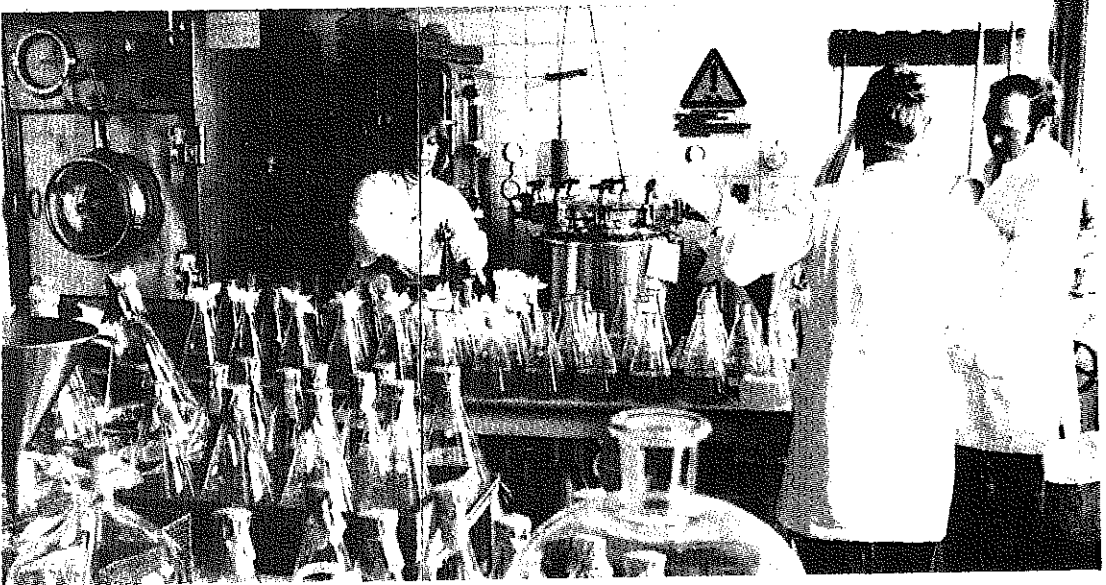
İlaçlar, başlıca iki yolla klinik laboratuvar bulgularını değiştirebilmektedir. Bunlar:

- 1- İlacın Farmakolojik ve Toksik özelliklerine bağlı olan tesirlerle oluşan interferanslar
- 2- Testin yapılış yöntemine bağlı olarak ortaya çıkan interferanslardır.

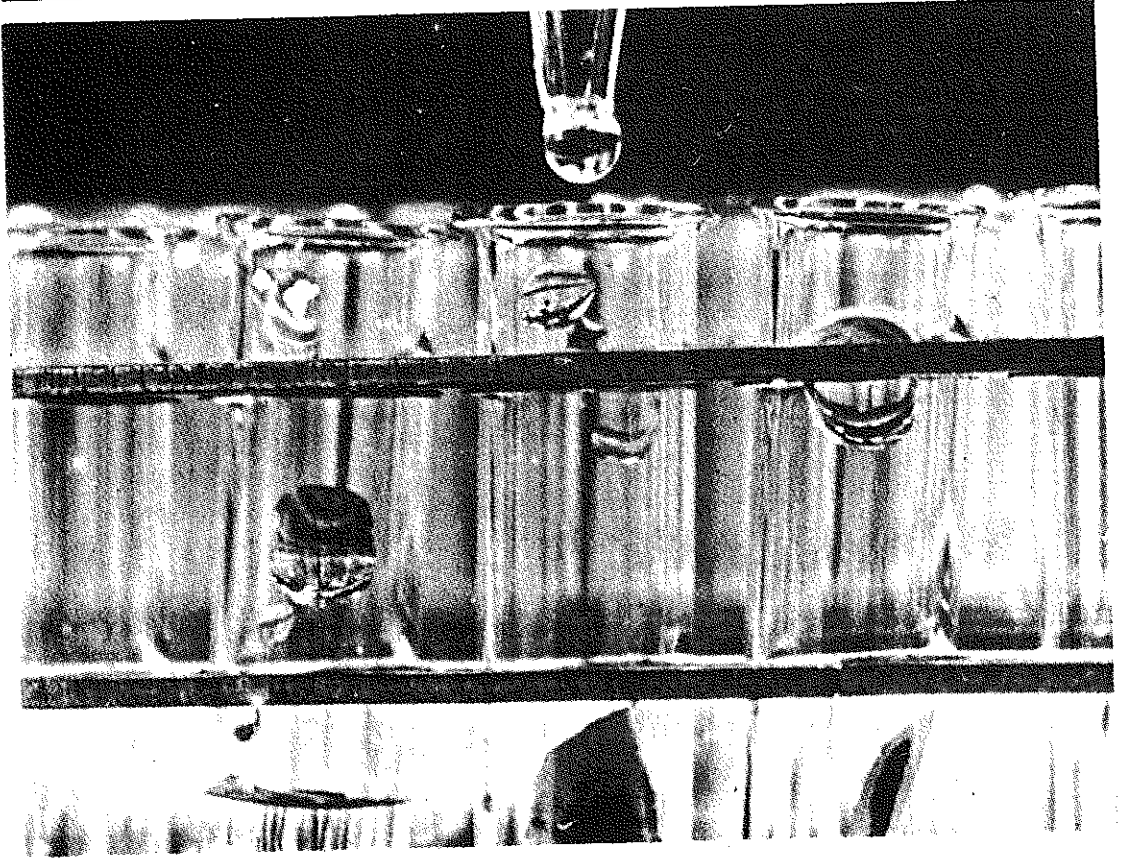
Birinci yolda ölçülmekte olan parametre fizyolojik bir değişikliğe bağlı olarak interferans göstermektedir. Değişikliğin boyutu ilaç dozajına, uygulama süresine ve hastanın bireysel koşullarına bağlı olarak değişmektedir.

İkinci yolda ise ilaç veya metaboliti ölçülen değeri değiştirmekte veya ölçüm metodu ile interferans göstermektedir. Bu yolda ilaçlar klinik laboratuvar analizindeki bir metodu etkileyebilen aynı parametre ile ilgili değişik bir metodla herhangi bir interferans göstermeyebilmektedir.

Bu nedenle, etkilenen özgün metodu bu tür etkileşmeler bakımından mümkün olduğu takdirde belirtmek gerekmektedir.

* Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi
Farmakoloji Anabilim Dalı, ETİLER-ANKARA

Klinik laboratuvar analizlerinde sıklıkla başvuru alan materyal arasında idrar ve Feçes bulunmaktadır. Gözle yapılan gros analizlerde idrar ve feçesin renk ve kıvamına ilişkin özellikler gerek analist ve gerekse hekim için tanıya yaklaşımda aydınlatıcı ışık da tutabilmektedir.

Eczacı ise, hastasını, ilaçların idrar ve feçes renginde oluşturabilecekleri değişiklikler konusunda iyi bilgilendirmesi, uyarıcı ve yol gösterici olması gerekmektedir. Hastanın, gereksiz yere telaşa kapılması ve sonuçta kendiliğinden ilacı kesmeye kalkma riski ortadan kalkacaktır. Diğer bir anlatımla, hasta-ilaç uyuncu eczacı sayesinde gerektiği biçimiyle sağlanabilecektir.

Aşağıdaki tabloda, bazı ilaçlarda idrarda ve feçeste oluşabilen renk bozuklukları ile bu ilaçların Türkiye'de bulunan müstahzarları verilmektedir.

TABLO: İLAÇLARLA OLUŞAN RENK BOZUKLUKLARI

İDRAR

İLAÇLAR	TÜRKİYE'DEKİ PREPARATLARI	OLUŞAN RENKLENME
ALKOL (ETİL)		Diürece bağlı renk açılması
AMİNOPİRİN		Kırmızı

AMİNOSALİSİLİK
ASİT (PAS)

Renksizleştirme, çamaşır suyu (hipoklorit solüsyonu) ile tuvalet hemen yıkandıktan sonra kullanıldığında PAS içeren idrar tuvalet zeminiyle kırmızıya dönüşebilir.

AMİTRİPTİLLİN HCl

LAROXYL
LIBROKSİL
TRİPTİLİN

Mavi-yeşil

ANTİPİRİN

Sarıdan kırmızıya

ANTRAKİNON TÜREVLERİ

Pembeden kırmızıya veya kızıl kahveye

ASETANİLİD

Sarıdan kırmızıya

DANTRON

Pembeden kırmızıya

DEMİR TUZLARI

Dİ-FERRON
FERRO-BİFACTON
FERRO-C KOMPOZE
FERRON
FERRO SANOL
FERRO VİTAL
FERRUM HAUSMANN
FERSAMAL
FERVİGEN
HEPASPLEN
HEPONOVIN B.₂
İMFERON
JECTOFER
LİFERON
TARDYFERON

Siyah

DEMİR SORBİTEKS

Sabit koyu

DİFENİLHİDANTOİN

EPANUTİN

Pembeden kırmızıya kırmızı kahverengiye

ETOKSAZEN HCl

Turuncudan kırmızıya

FENASETEN

Koyu kahverengiden sabit siyaha

FENAZOPİRİDİN HCl	AZO-GANTRİSİN AZOSİLİN AZOTETRALET-250 URİSEPTİN	Turuncudan kırmızıya
FENOLFTALEİN	ALİN LAKSAFENOL MUSİLAKS	Alkali idrarı kırmızıya
FENOLSULFONFTALEİN		Alkali idrarı kırmızıya
FENOTİYAZİNLER	LARGACTİL LİDANİL MELLERETTES MELLERİL MODİTEN PROLİXİN DECANOATE RETARD SPARİNE TELAZİN	Pembeden kırmızıya kızıl kahve
FENSÜKSİMİD		Pembeden kırmızıya kızıl kahveye
FURAZOLİDON	ANKOLİT DİYAREKS STREPTOGEL SÜPERKOLİT	Pas sarısından kahverengine
İNDOMETAZİN	ENDOL ENDOMET ENDOSETİN ROMACİD	Yeşil
İNDANDİONLAR		Turuncu
KASGARA		Sarıdan kırmızıya
KİNAKRİN HCl		Sarı
KİNİN		Kahverengiden siyaha
KLOROKİN		Sarıdan kahverengine
KLORZOKSAZON	PARAFLEX PARAFON	Turuncudan kırmızıya

LEVADOPA	MADOPAR	Koyulaşma
METİLDOPA	ALDOMET ALFAMET	Kırmızıdan sabit siyaha
METİLEN MAVİSİ	BUCO BLEU HELMO BLEU	Mavi-Yeşil
METOKARBAMOL	MET-AZOPİRİN	Sabit koyu
METRONİDAZOL	METRAJİL	Koyulaşma
NİTROFURANTOİN	PİYELOSEPTYL URİSEPTİN	Paslı sarıdan kahverengine
PAMAKİN		Paslı sarıdan kahverengine
PİRİMAKİN FOSFAT		Paslı sarıdan kahverengine
REZORSİNOL	BUCO BLEU KALMİTON	Yeşil
RİBOFLAVİN (vitamin B ₂)		Sarı
RİFAMPİN	RİASİN RİFADİN RİFAM RİFCAP RİFCAPSUL RİFİNAH RİFNİH	Kırmızı turuncu
SALİSİLAZOSULFOPİRİDİN	SALAZOPYRİN	Alkali idrarda turuncu sarı
SENNA	PURSENNİD	Sarıdan kırmızıya
SİMETİDİN	SABAMED SİMETİN TAGAMET ULKAMET	İv. simetin içindeki fenol, idrarı yeşile dönüşürebilir
SÜLFONAMİDLER	AMİDİN AZOTETRALET-250 BACTRİM BAKTON BAKTRİSİD	Paslı sarıdan kahverengine

BAKTROL
BIOTRİN
DURAMİD
FANASİL
FATAZİL
GANTRİSİN
KELFİZİNA
KEMOPRİM
SEPTRİM
STOVAGUANİL
SULFAGUANİDİN
SULFATRİM
ULTRADİAZİN

TİAZOLSULFON

Pembe veya kırmızı

TOLONİUM

Mavi-yeşil

TRİAMTEREN

TRİAMTERİL
TRİAZİD

Açık mavi fluoresans

VARFARİN SODYUM

COUMADİN

Turuncu

FEÇES (GAİTA)

ANTİASİTLER
(Aluminyum Hidroksit tipi)

ALUJEL
AMPHOJEL
BELLA-GASTRİN
BİSMOMAGNESİE
BRİMOS
COLEX
GASTROLAK
JELUSİL
MUCAİNE
ROTESİN
SİLİCAİNE
SİLİGEL
SİMECO
SÜPERKOLİT

Beyazımsı veya beyazımsı
noktacıklı (benekli)

ANTİBİYOTİKLER
(Oral)

Yeşil gri

ANTİKOAGÜLANLAR (Hepsi)	COUMADİN PANHEPRİN TROMEXAN	Pembeden kırmızıya siyaha
BİZMUT İÇEREN PREPARATLAR	DE-NOL	Siyah
DEMİR TUZLARI	Dİ-FERRON FERRO-BİFACTON FERRO-C KOMPOZE FERRON FERRO SANOL FERRO VİTAL FERRUM HAUSMANN FERSAMAL FERVİGEN HEPASPLEN HEPONOVIN B ₂ İMFERON JECTOFER LİFERON TARDYFERON	Siyah
FENAZOPİRİDİN	AZO-GANTRİSİN AZOSİLİN AZOTETRALET-250 URİSEPTİN	Turuncu-Kırmızı
FENİL BUTAZON	ARTOS BUTAZOLİDİN MET-AZOPİRİN	Pembeden kırmızıya siyaha
HEPARİN	LİQUEMİNE PANHEPRİN	Pembeden kırmızıya siyaha
İNDOMETAZİN	ENDOL ENDOMET ENDOSSETİN ROMACİD	Yeşil
PİRİVİNİYUM PAMOAT	PİROK	Kırmızı
SALİSİLATLAR (özellikle aspirin)	ANALGOL ASABRİN ASEGAN	Pembeden kırmızıya siyaha

ASKO
ASİRİN
ATASPİN
BABYPRİN
BEBASPİN
DEVASKO
DOLVİRAN
FULPEN
NÖTRAS
PARASED

SENNÄ

PURSENNİD
SENOKOT

Sarı

TİBBİ KÖMÜR

Siyah

KAYNAKLAR

- 1) Knobén, J.E., Anderson, O.P., Watanabe, A.S.
Drug-Induced Discoloration
In, Handbook of Clinical Drug Data, 3rd. Ed., P. 42-43, Drug Int. Pub. III., 1973
- 2) Hansten, P.D.
The Effects of Drugs on Common Clinical Laboratory Procedures
In, Review of Medical Pharmacology (Ed. by Meyers, F.H. et al.) 4th Ed., Lange Medical Pub. California, 1974
- 3) Hansten, P.D.
Drugs Which May Impart an Atypical Color to the Urine
In, Drug Interactions 3rd Ed: Lea and Febiger Philadelphia, 1975
- 4) Hansten, P.D., Lybecker L.A.
Drug Effects on Laboratory Tests
In, Basic and Clinical Pharmacology (Ed. by Katzung, B.G.) 2nd Ed., Lange Medical Pub. California, 1984
- 5) Türk İlaç Rehberi 1986-1987
Atlas Tıp Kitapçılık, Ankara, 1986